**Soru: Zengin talebeye zekât verilir mi?**

**Fetva**

Kur'an'da zekâtın sarf edileceği yerler, "Zekatlar; Allah'tan bir farz olarak yoksullara, düşkünlere, onu toplayan memurlara, kalpleri Müslümanlığa ısındırılacaklara verilir; kölelerin, borçluların, Allah yolunda olanların ve yolda kalanların uğrunda sarf edilir."[1] ayetiyle belirtilmiştir. Ayette geçtiği üzere zekat verilecek sınıflardan biri de fakirlerdir.[2] Şer'an fakirlik ise nisap miktarı mala sahip olmamaktır.[3] İlim talep eden kişi[4] ayette geçen "وَفي سَبيلِ اللهِ/Allah yolunda olanlar" ifadesinin kapsamına girse de bu sınıfa dahil olanların zekat alabilmeleri muhtaç durumda olup nisap miktarı mala sahip olmamaları şartına bağlıdır.[5] Nisap miktarı mala sahip olan kişi ise talebe olsa da zengin addedilir.[6] Bu noktada Peygamberimiz ﷺ de "Zenginin zekat alması helal değildir."[7] buyurarak nisap miktarı mala sahip olana zekat verilemeyeceğini ifade etmektedir.[8]

Zengin bir talebenin zekat almasıyla alakalı dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise bulûğ çağına ulaşma/baliğ olma durumudur. Zira buluğ çağına ulaşmayan talebe, babasına nispetle zengin addedildiğinden zekât alamaz. Bâliğ olan talebe ise babası zengin olsa dahi kendi mülkünde nisap miktarı mala sahip olmadığı sürece fakir addedilir ve zekât alabilir.[9]

Hanefi fukahâdan Serahsî (v. 483)[10], Şeyhîzâde (v. 1078)[11], Haskefî (v. 1088)[12] ve Tahtâvî (v. 1231)[13], Müslümanların maslahatına bir vazife yürüttüğünden dolayı zengin de olsa zekâttan pay alabilen ve vazifesi gereği geçimini sağlamak için başka bir işte çalışma imkânı olmayan "Zekât memurları" sınıfına kıyas ederek talebenin de zengin olsa dahi zekât alabileceğini ifade etmektedir. Nitekim kendini ilim tahsil etmeye ve bunu başkalarına aktarmaya vakfeden nisap miktarı mala sahip olan bir ilim talebesi, zekât almadığı takdirde bir süre kendi imkanlarıyla geçimini sağlasa da nihayetinde parası biteceğinden ya maişetini temin etme noktasında aciz

---

[1] Tevbe, 9/60 " إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفي سَبيلِ اللهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللهِ وَاللهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ"

[2] Ebü'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el-Fergānî el-Mergīnânî, *el-Hidâye şerhu bidâyeti'l-mübtedî* (Karaçi,: el-Büşra, 2021), 1/326.

[3] Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dımaşkī İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-dürri'l-muḫtâr* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2015), 3/333.

[4] İlim talep eden kimseden maksat şeriat ilimlerini tahsil eden talebelerdir. Detaylı bilgi için bkz.İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-dürri'l-muḫtâr*, 3/335.

[5] Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi' fî tertîbi'ş-şerâi'* (Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1909), 2/45.

[6] Bkz.Abdülganî b. Tâlib b. Hammâde el-Meydânî el-Guneymî, *el-Lübâb fî şerhi'l-Kitab* (İstanbul: Mektebetü'l-İrşad, 2018), 1/248.

[7] Ali Rabbani, *Câmiu't-Tirmizî ve'l-mezhebu'l-Hanefî* (Karaçi: Mektebetü Rabbaniye, 2020), Hadis no: 652 " لا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ لغنيٍّ".

[8] el-Guneymî, *el-Lübâb fî şerhi'l-Kitab*, 1/248.

[9] el-Guneymî, *el-Lübâb fî şerhi'l-Kitab*, 1/249.

[10] İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-dürri'l-muḫtâr*, 3/335.

[11] Şeyhîzâde Abdurrahman Şeyhîzâde, *Mecmaʿu'l-enhur fî şerḥi Mülteḳa'l-ebḥur* (Beyrut: Daru ihyâi't-Türasi'l-Arabî, ts.), 1/220.

[12] İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-dürri'l-muḫtâr*, 3/335.

[13] Ahmed b. Muhammed b. İsmâîl ed-Dûkātî et-Tahtâvî, *Ḥâşiye ʿalâ Merâḳı'l-felâḥ* (Lübnan: Daru Tahkîki'l-Kitab, 2022), 2/2/570. Ancak Tahtâvî, Dürrü'l-muḫtâr üzerine yazdığı haşiyesinde zengin ilim talebesinin zekât memuruna kıyas edilmesinin doğru olmadığını ifade etmiştir. Bkz.Ahmed b. Muhammed b. İsmâîl ed-Dûkātî et-Tahtâvî, *Ḥâşiye ʿale'd-Dürri'l-muḫtâr* (Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2017), 3/273.

kalır ya da kazanç sağlamak için ilim tahsilini bırakır. Bu durumun İslam toplumunda ilim kanadının zayıflayıp din eğitiminin zorlaşmasına sebep olacağını beyan eden[14] mezkûr fakihler zengin talebenin zekât almasını caiz görmüşlerdir. Ancak İbn Âbidîn (v. 1252) bu durumun bir kişinin zekât alabilmek için fakir olması gerektiği şartına aykırı olmasını esas alarak zengin talebenin zekât almasına karşı çıkmış ve zekât verilecek kişinin, ilim talebesi olsa da fakir olması gerektiğini ifade etmiştir.[15]

Şafiî mezhebine göre bir kişi, hayatının genelinde günlük ihtiyaçlarını karşılayacak bir mala veya kazanca sahip olmadığı takdirde zekât alabilir.[16] Ayrıca kişi, nisap miktarı mala sahip olup kazancı günlük ihtiyaçlarına yetmiyorsa nisaba sahip olması cihetiyle zekât verirken ihtiyaçlarını karşılayamaması sebebiyle de zekât alabilir.[17] Buna göre zengin ilim talebesi, nisap miktarı mala sahip olduğundan zekât vermesi gerekirken günlük ihtiyaçlarını karşılayacak bir mala veya kazanca sahip olmaması durumunda ise zekât alabilir.

FETVAHANE
YENİDEN İSLÂM SADECE İSLAM

[14] Bkz.İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-dürri'l-muḫtâr*, 3/335.
[15] İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-dürri'l-muḫtâr*, 3/335.
[16] Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şirbînî el-Kāhirî, *el-İḳnâʿ fî ḥalli elfâẓi Ebî Şücâʿ* (Beyrut: Daru'l Fikr, ts.), 1/230.
[17] İbrâhîm b. Muhammed b. Ahmed el-Bâcûrî, *Ḥâşiye ʿalâ Şerḥi İbn Ḳāsım el-Ġazzî ʿalâ metni Ebî Şücâ* (Lübnan: Daru'l-Nur Sabah, 2015), 2/64.